

Paulina Paleń¹

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

INSTYTUCJA SEPARACJI W UJĘCIU POLSKIEGO PRAWA CYWILNEGO ORAZ PRAWA KANONICZNEGO

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie instytucji separacji z perspektywy polskiego prawa cywilnego oraz regulacji prawa kanonicznego. W tym celu została ukazana definicja separacji zarówno w ujęciu cywilistycznym jak i kanonicznym oraz została dokonana jej charakteryzacja, poprzez omówienie wybranych zagadnień bezpośrednio odnoszących się do instytucji separacji. W ramach analizy separacji w ujęciu prawa kanonicznego, została ona przedstawiona w świetle realizacji zasady nierozzerwalności małżeństwa, która to stanowi fundamentalną kwestię, ściśle powiązaną z istotą małżeństwa w ujęciu prawa kanonicznego.

1. Separacja małżonków w ujęciu polskiego prawa cywilnego

W polskim porządku prawnym, separacja stanowi instytucję prawa rodzinnego małżeńskiego i trzeba przyznać, że jest to młoda instytucja w sferze tego prawa. Jest ona regulowana przepisami, które znajdują się w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, które weszły do polskiego porządku prawnego, poprzez ustawę z dnia 21 maja 1999 roku, a zaczęły obowiązywać od 16 grudnia 1999 roku². Chcąc przedstawić skutki orzeczenia separacji, należy wyjaśnić, co jest jej istotą oraz na czym ona polega. Separacja to prawne rozdzielenie małżonków, które pociąga za sobą zasadniczo takie same skutki, jak rozwód, z tym że nie zostaje tutaj formalnie rozwiązany węzeł małżeński³, gdyż jest to alternatywne rozwiązanie wobec rozwodu.

Najbardziej efektywnym sposobem na przedstawienie wybranych skutków separacji jest ukazanie ich w zestawieniu ze skutkami, jakie pociąga za sobą rozwód. Najważniejszą różnicę między tymi dwoma instytucjami, stanowi fakt, iż separacja uchyla wspólnotę małżeńską, jednocześnie nie powodując przy tym całkowitego ustania małżeństwa, a więc osoby wobec których orzeczono separację, nie mogą zawrzeć nowego związku małżeńskiego w trakcie trwania

¹ Paulina Paleń – studentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

² A. Bodnar, U. Dąbrowska, J. Ignaczewski, J. Maciejowska, A. Stempniak, A. Śledzińska-Simon, *Sądowe komentarze tematyczne. Rozwód i separacja. Komentarz*, J. Ignaczewski (red.), wyd. 3, Warszawa 2014, s. 147.

³ J. Bedelek, G. Niemiałowska, *Komentarz do spraw o separację*, J. Ignaczewski (red.), wyd. 1, Warszawa 2013, s. 15.

separacji. Istotną różnicą jest również brak wymogu trwałego rozkładu małżeństwa, gdyż w przypadku orzeczenia separacji, wystarczy ustalenie, że rozkład pożycia ma charakter zupełny. Wynika to z poglądu, iż trwały rozkład pożycia małżeńskiego wyłącza ponowne jego podjęcie przez małżonków, podczas gdy instytucja separacji w swej istocie tej możliwości nie wyklucza.

Kolejną różnicą jest kwestia postępowania rozwodowego – może ono wyłącznie toczyć się w trybie procesu odrębnego, natomiast separacja może zostać orzeczona w drodze procesu, jak i również postępowania nieprocesowego, które ze swej istoty, pozbawione jest spornego elementu. Jednakże, postępowanie nieprocesowe jest zastrzeżone tylko dla jednej sfery spraw o separację, a mianowicie takiej, gdzie małżonkowie nie posiadają wspólnych małoletnich dzieci oraz kiedy obydwójce wyrażają zgodę na rozpoczęcie procedury ustanowienia separacji⁴.

Skutki separacji zawsze zawarte są w orzeczeniu o separację. Sąd nie rozstrzyga jedynie o separacji, ale również o wnioskach określonych w art. 58 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego [dalej: k.r.o.]⁵, a więc np. o wykonywaniu władzy rodzicielskiej nad małoletnim wspólnym dzieckiem małżonków. Odnośnie skutków, które nie zostały wyszczególnione w orzeczeniu separacji, swoje zastosowanie odnajduje tu zasada, która stanowi, iż separacja wywołuje takie same konsekwencje, jak przy rozwodzie. Jednakże, od tej zasady są także wyjątki, które zostały określone w treści art. 61⁴ k.r.o. oraz w innych ustawach⁶. Do skutków separacji, takich jak w przypadku rozwodu zalicza się: przymusową rozdzielną majątkową, o której stanowi art. 54 §1 k.r.o.; wyłączenie domniemania, że dziecko pochodzi od męża matki, jeśli zostaną spełnione określone warunki w art. 62 § 1 k.r.o.; brak możliwości wspólnego przysposobienia dziecka przez separowanych małżonków (art.115 § 1 k.r.o.); utrata przez małżonka prawa do zachowku (art. 991 Kodeksu cywilnego [dalej: k.c.]⁷); małżonek pozostający w separacji zostaje również wyłączony z kręgu osób mogących występować jako świadkowie przy sporządzaniu testamentu (art. 957 k.c.); współdziałanie na rzecz dobra rodziny (art. 23 k.r.o.); jeżeli spadkodawca wystąpił z wnioskiem o orzeczenie separacji z winy małżonka separowanego (i zostało to uzasadnione) to ten małżonek zostaje wyłączony od dziedziczenia ustawowego⁸; brak możliwości powierzenia wspólnego sprawowania opieki (art. 146 k.r.o.), a więc jednocześnie nie można powierzyć wspólnie małżonkom pozostającym w separacji, funkcji rodziny zastępczej; zobowiązanie (ze względów słuszności) małżonków pozostających w separacji do wzajemnej pomocy (art. 61⁴ § 4 k.r.o.), czy też obowiązek dostarczania przez małżonka środków utrzymania dla drugiego małżonka (tu stosuje się art. 60 k.r.o. z wyjątkiem § 3, co wskazuje na fakt, iż obowiązek alimentacyjny niewinnego

⁴ A. Bodnar i inni, *Sądowe komentarze...*, dz. cyt., s. 149.

⁵ Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz.U. z 2017 poz. 682 z późn. zm).

⁶ A. Bodnar i inni, *Sądowe komentarze...*, dz. cyt., s. 155.

⁷ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny, (tj. Dz.U. z 2017 poz. 459 z późn. zm.).

⁸ A. Bodnar i inni, *Sądowe komentarze...*, dz. cyt., s. 157.

rozkładu pożycia małżonka, nie zanika po upływie lat pięciu od momentu orzeczenia separacji)⁹. Natomiast do skutków zachowujących elementy małżeństwa, zalicza się niemożność zawarcia nowego małżeństwa przez małżonków pozostających w separacji, zobowiązanie do dochowania wierności w dalszym ciągu oraz brak możliwości w trybie art. 59 k.r.o. powrotu do korzystania z nazwiska przez małżonka sprzed zawarcia małżeństwa¹⁰.

W sytuacji, gdy małżonkowie wobec których orzeczono separację, mieszkają we wspólnym mieszkaniu to sąd (w wyroku orzekającym) stanowi o sposobie korzystania z niego przez tych małżonków przez okres ich wspólnego zamieszkiwania w nim. Sąd, orzekając o wspólnym zamieszkiwaniu przez separowanych małżonków, przede wszystkim uwzględnia potrzeby dzieci oraz małżonka, któremu zostało powierzone wykonywanie władzy rodzicielskiej¹¹. Jednakże, w toku separacji, można także dokonać podziału majątku wspólnego, a więc także i wspólnego mieszkania. Zgodnie z treścią art. 58 § 3 k.r.o. (który również stosuje się w odniesieniu do omawianej w niniejszym opracowaniu instytucji), na wniosek jednego z separowanych małżonków, sąd dokonuje tego podziału (w wyroku orzekającym separację), jednakże tylko jeśli przeprowadzenie wspomnianego podziału nie będzie stanowiło przyczyny nadmiernej zwłoki w całym postępowaniu o separację. Oczywiście, wspomniana zwłoka nie będzie miała miejsca, jeśli małżonkowie dojdą do porozumienia co do składu jak i co do wartości majątku wspólnego – w tej sytuacji dokonanie podziału majątku w wyroku dotyczącym separacji jest zrozumiałe i uzasadnione¹². Co więcej, sąd może orzec nie tylko o podziale wspólnego mieszkania, ale również o przyznaniu go jednemu z separowanych małżonków, lecz tylko wtedy, gdy drugi małżonek wyrazi zgodę na opuszczenie tego mieszkania „bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile jego przyznanie jednemu z małżonków jest możliwe”¹³. Ponadto, w wyjątkowych wypadkach, gdy jeden z separowanych małżonków uniemożliwia wspólne korzystanie z zajmowanego mieszkania, swoim rażąco niepoprawnym zachowaniem, sąd ma prawo nakazać jego eksmisję z tego mieszkania na wniosek drugiego małżonka, jednakże, trzeba dodać, iż takie rozstrzygnięcie nie przesądza o tym, któremu z małżonków przypadnie to prawo do tego mieszkania, jeśli przeprowadzony zostałby jego podział. Ważne jest również to, że jeśli nie został dokonany podział mieszkania czy też całego majątku w wyroku ustanawiającym separację, małżonkowie, wobec których została ona orzeczona, mają prawo do wystąpienia z wnioskiem do sądu o dokonanie takiego podziału również po orzeczeniu separacji (w każdym czasie)¹⁴.

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ P. Kubiński, A. Wołoszko, *Wybrane zagadnienia prawa cywilnego*, Szczytno 2012, s. 234.

¹² K. Skiepmo, *Komentarz do spraw o podział majątku wspólnego małżonków*, J. Ignaczewski (red.), wyd. 2, Warszawa 2015, s. 40.

¹³ P. Kubiński, A. Wołoszko, *Wybrane zagadnienia...*, dz. cyt., s. 234.

¹⁴ *W jaki sposób separacja wpływa na dotychczasowe wspólne prawo do mieszkania?*, <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/w-jaki-sposob-separacja-wplywa-na-dotychczasowe-wspolne-prawo-do-mieszkania> (dostęp 12.04.2017).

Ważnym elementem separacji jest możliwość jej zniesienia, czyli powrotu małżonków do wspólnego pożycia. Postępowanie w sprawie zniesienia separacji zawsze toczy się w trybie nieprocesowym, a sąd, który wcześniej orzekł separację, znosi ją na podstawie zgodnego żądania małżonków. To powoduje ustanie wszelkich konsekwencji, które za sobą pociąga separacja - tak jakby nie została ona w ogóle orzeczona, choć i tu występują pewne wyjątki, które podnoszone są w fachowej literaturze¹⁵. Warto również wspomnieć, iż fakt zniesienia separacji zostaje odnotowany w akcie małżeństwa oraz w jego odpisie¹⁶.

Należy przyznać, iż orzeczenie separacji pociąga za sobą wiele różnorodnych skutków, które dotyczą tak naprawdę wszystkich życiowych aspektów, które przed ustanowieniem separacji były wspólne dla niegdyś dwóch bardzo bliskich sobie osób. Często jako zadanie tej instytucji uznaje się jej oddziaływanie na pogodzenie się małżonków i ich pojednanie, gdyż zakłada się, iż mijający czas skłoni ich do ponownego podjęcia pełnego pożycia małżeńskiego. Jednakże w praktyce znane są także całkowicie odwrotne przypadki, takie gdy upływający czas, tylko utwierdza małżonków w przekonaniu, iż jakiegokolwiek związku między nimi, zostały już całkowicie zatarte.

2. Separacja w prawie kanonicznym w świetle zasady nierozzerwalności małżeństwa

Spośród wielu charakterystycznych cech, które zgodnie z zasadami prawa kanonicznego posiada małżeństwo, najważniejszą i najbardziej cenioną jest jego nierozzerwalność. Zgodnie z kan. 1141 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. [dalej: k.p.k.], który jasno stanowi, iż małżeństwo, które zostało zawarte i dopełnione nie może zostać rozerwane ani przez żadną władzę ludzką ani też z żadnej innej przyczyny niż śmierć jednego z małżonków. Co więcej, małżeństwo należy uznać za sakrament (które do tej rangi zostało podniesione przez Chrystusa Pana) w momencie, w którym oboje małżonkowie są ochrzczeni oraz gdy dokonali oni aktu małżeńskiego¹⁷. O zasadzie nierozzerwalności małżeństwa stanowi wprost kan. 1056 k.p.k., który jednocześnie jasno wskazuje, iż jedność i nierozwiązalność to przymioty małżeństwa powstałe na mocy prawa naturalnego, a łaska tego sakramentu odnosi się do obowiązku trwania w wierności wobec siebie małżonków¹⁸. Zgodnie z doktryną Kościoła katolickiego, tak zawarte małżeństwo jest nierozzerwalne w sposób wewnętrzny jak i zewnętrzny. Wewnętrzna nierozzerwalność małżeństwa objawia się w niemożności rozwiązania go poprzez samą wolę małżonków, natomiast zewnętrzna charakteryzuje się niemożliwością przerwania go przy pomocy władzy kościelnej, tak więc wykluczenie ze zgody zasady nierozzerwalności małżeństwa, czyni je tak naprawdę nieważnym. Biorąc pod uwagę

¹⁵ A. Bodnar i inni, *Sądowe komentarze...*, dz. cyt., s. 159.

¹⁶ Tamże, s. 160.

¹⁷ W. Góralski, *Małżeństwo kanoniczne*, wyd. 1, Warszawa 2011, s. 31-32.

¹⁸ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer (red.), Kraków 2011, s. 781.

powyższe wnioski, należy również stwierdzić, iż rozwód cywilny, który jest powszechnie dostępny, w świetle prawa kanonicznego nie rozwiązuje węzła małżeńskiego, pomimo iż tak stanowi ustawa cywilna, tak więc wbrew przepisom prawa świeckiego, rozwiedzeni małżonkowie zgodnie z regulacjami k.p.k. nie mogą zawrzeć kolejnego ważnego związku małżeńskiego, dopóki pierwszy małżonek żyje¹⁹. Inaczej kształtuje się sytuacja małżonków w momencie orzeczenia separacji.

W ujęciu prawa kanonicznego definicję separacji kanonicznej kreuje się na podstawie analizy i interpretacji norm zawartych w k.p.k., stricte odwołujących się do tego zagadnienia. Najlepszym sposobem jej definiowania wydaje się być uchwycenie separacji w aspekcie prawa podmiotowego, a więc uprawnienia, które przysługuje niewinnej powstałego kryzysu w małżeństwie stronie, do opuszczenia wspólnoty małżeńskiej przy jednoczesnym zachowaniu węzła małżeńskiego²⁰. Jest to więc swojego rodzaju zawieszenie wspólnoty oraz obowiązku współżycia małżeńskiego, ale także całości praw i obowiązków małżeńskich (jednakże z pewnymi wyjątkami jak np. opieka nad wspólnymi dziećmi). Za przyczyny separacji uznaje się takie zachowania, które poważnie godzą w jedną z „zasad wyznaczających życie małżeńskie” (przyjętych jako takie przez Kościół katolicki), którymi są: dochowywanie wierności oraz wspólne życie, dążenie do doskonalenia cielesnego, duchowego, ale także do osiągnięcia duchowego i materialnego dobra posiadanych przez małżonków dzieci²¹. Podsumowując powyżej przywołane wnioski, przyczyny separacji kanonicznej można podzielić na cztery kategorie i określić je jako: cudzołóstwo, złośliwe porzucenie małżonka bądź poważna cielesna lub duchowa szkoda dotycząca dzieci bądź drugiego małżonka²².

Normy k.p.k. regulujące separację kanoniczną (a więc kan. 1151-1155) w przeciwieństwie do regulacji odnoszących się do procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa, nie wskazują w sposób formalny, kto ma prawo żądania separacji. Można jedynie wywnioskować, że winna kryzysu małżeńskiego może być tylko jedna ze stron, a więc w oparciu o to stwierdzenie, powstaje możliwość kreacji kompetencji strony zarówno winnej jak i niewinnej rozłamu małżeństwa w ramach separacji kanonicznej²³. Jak stanowi kan. 1152 § 2 k.p.k., niewinny małżonek posiada prawo odejścia ze wspólnoty małżeńskiej, ale tylko wtedy, gdy zaistniała sytuacja niebezpieczeństwa, o której stanowi kan. 1152 § 1 k.p.k., jednakże tylko na okres maksymalnie sześciu miesięcy – tak więc niewinna strona (z kanonicznego punktu widzenia) wykonuje orzeczenie „czasowej separacji małżeńskiej”²⁴. Po powyżej wspomnianym sześciomiesięcznym okresie, małżonek ma obowiązek

¹⁹ Tamże, s. 858.

²⁰ T. Rakoczy, *Separacja kanoniczna jako gwarancja nierozzerwalności małżeństwa dla małżonków i społeczności Kościoła* [w:] *Małżeństwo na całe życie?*, R. Szychmiller, J. Krzywkowska (red.), Olsztyn 2011, s. 194.

²¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, (red.) P. Majer, Kraków 2011, s. 863-864.

²² Tamże, s. 864.

²³ T. Rakoczy, *Separacja kanoniczna...*, dz. cyt., s. 198.

²⁴ Tamże, s. 199.

powrócić do współmałżonka albo też przedstawić sprawę przełożonym Kościoła, gdyż w przeciwnym razie, przekroczenie wyznaczonego terminu spowoduje nieuprawnione pozostawienie małżonka poza wspólnotą małżeńską. Co więcej, strona niewinna powinna także poczynić starania zachęcające winnego małżonka do pojednania się oraz zażegnania kryzysu małżeńskiego, co zgodnie z k.p.k. oraz ze słowami Św. Jana Pawła II, jest czynem godnym pochwały i zgodnym z chrześcijańską istotą życia objawiającą się w przebaczeniu²⁵. Nie chodzi tu co prawda o nakłonienie do pojednania niewinnego małżonka, a jedynie o podjęcie próby pogodzenia się. Oczywistym jest fakt, że w takich przypadkach jak cudzołóstwo często natura ludzka nie pozwala na przebaczenie tego rodzaju czynu, natomiast Kościół katolicki zawsze wzywa skłóconych małżonków do pojednania. Jeśli jednak, zażegnanie kryzysu małżeństwa z oczywistych względów nie może nastąpić w krótkim czasie, strona niewinna posiada obowiązek wniesienia sprawy dotyczącej separacji do przełożonych Kościoła, gdyż prawo kanoniczne wymaga uznania przez władzę Kościoła każdego odmiennego stanu życia małżonków, aby ten stan mógł istnieć, o czym stanowi kan. 1152 § 3 k.p.k.²⁶.

Z kolei do katalogu uprawnień i obowiązków winnej strony rozłamu małżeństwa (definiując je w sposób pośredni, gdyż prawodawca nie reguluje ich wprost) należy ciężar obowiązku dążenia do ponownego pojednania się ze swoim małżonkiem. Co więcej, winny małżonek nie posiada prawa do odejścia z małżeństwa przez okres wspomnianych już sześciu miesięcy, a tym bardziej nie może on wystąpić z prośbą do przełożonych Kościoła o ustanowienie formalnej separacji, a więc głównym zadaniem winnego małżonka będzie dążenie do pogodzenia się z małżonkiem niewinnym i do zażegnania kryzysu małżeństwa²⁷.

Do kompetencji sądu kościelnego albo odpowiednio biskupa diecezjalnego w sprawach o separację należy rozstrzygnięcie, po pierwsze czy niewinna rozpadu małżeństwa strona mogłaby zostać skłoniona do nieprzedłużania separacji dzięki darowaniu winy drugiemu małżonkowi, a po drugie - orzeczenie separacji kanonicznej²⁸. Pierwszą czynnością jaką musi dokonać sąd kościelny albo biskup diecezjalny jest weryfikacja winy jednego z małżonków, ponieważ gdyby jednak okazało się, że winni kryzysu małżeństwa są oboje małżonkowie, separacja nie mogłaby zostać orzeczona. W literaturze przedmiotu podnosi się, iż separacja wieczysta (stała) może zostać ustanowiona tylko wtedy gdy jej przyczyną było cudzołóstwo drugiego małżonka, a pojednanie małżonków (z tego tytułu) staje się niemożliwe, zaś separacja czasowa – może nastąpić w efekcie wystąpienia innych przyczyn niż cudzołóstwo²⁹. Jeśli jednak w drodze weryfikacji sytuacji przez sąd

²⁵ Tamże.

²⁶ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer (red.), Kraków 2011, s. 864.

²⁷ T. Rakoczy, *Separacja kanoniczna...*, dz. cyt., s. 200.

²⁸ Tamże, s. 203.

²⁹ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer (red.), Kraków 2011, s. 864.

kościelny bądź biskupa diecezjalnego, podmioty te dojdą do wniosku, iż w danym małżeństwie nie było winy żadnej ze stron, sąd kościelny lub odpowiednio biskup diecezjalny nakaże małżonkom podjęcie wspólnego życia, a także wspólnego zamieszkania³⁰. Autorytet kościelny nie zezwoli małżonkom na opuszczenie przez nich wspólnoty życia, a więc także nie wyrazi zgody na związanie się z inną osobą oraz nie dopuści żadnego z małżonków do życia sakramentalnego tak długo, jak pozostawać oni będą w separacji faktycznej. W związku z powyższym, musi zostać wydany przez autorytet kościelny dekret bądź wyrok nakazujący małżonkom powrót do wspólnego życia³¹.

Kolejnym zadaniem sądu kościelnego bądź biskupa diecezjalnego już po ustaleniu winy małżonka, jest podjęcie próby wpłynięcia na stronę niewinną, tak aby chciała ona przebaczyć winnemu małżonkowi, gdyż autorytet kościelny przede wszystkim stawia sobie za zadanie ratowanie wspólnego życia małżeńskiego za wszelką cenę. Tu ważną rolę w praktyce odgrywają także mediatorzy, poradnie katolickie bądź też psychologowie. Upór małżonka niewinnego i jego zatrzwożenie w złości, staje się przesłanką niemożności zawarcia zgody pomiędzy małżonkami, co z kolei prowadzi do orzeczenia w drodze wyroku bądź dekretu ostatecznego środka jakim jest separacja.

Wnioski

Separacja to instytucja znana zarówno prawu kanonicznemu, ale także przede wszystkim polskiemu prawu cywilnemu. W ujęciu cywilistycznym, zgodnie z przepisami k.r.o. jest to prawne rozdzielenie małżonków, które pociąga za sobą zasadniczo jednakowe skutki, jak rozwód, z tym że w tej sytuacji nie zostaje formalnie rozwiązany węzeł małżeński, ponieważ separacja pełni alternatywną funkcję wobec rozwodu. Co więcej, separacja uchyla wspólnotę małżeńską, nie powodując przy tym całkowitego jego ustania, a więc osoby wobec których orzeczono separację, nie mogą zawrzeć nowego związku małżeńskiego w trakcie jej trwania. Istotną cechą separacji jest również brak wymogu trwałego rozkładu małżeństwa, ponieważ orzekając separację, wystarczy jedynie ustalenie, iż rozkład pożycia jest zupełny. Wynika to z faktu, iż trwały rozkład pożycia małżeńskiego uniemożliwia ponowne jego podjęcie przez małżonków, natomiast, jak powyżej zostało już stwierdzone, instytucja separacji takiej możliwości nie wyklucza.

Z kolei w świetle prawa kanonicznego, małżonkowie z tytułu zawartego małżeństwa nie mogą w dowolny sposób postrzegać i przeżywać wspólnoty życia. W sytuacji powstania kryzysu małżeńskiego, nie mogą oni tak po prostu zerwać wspólnoty małżeńskiej poprzez odizolowanie się i życie poza nią³². Alternatywą jaką daje w takiej sytuacji Kościół jest możliwość separacji, która w

³⁰ T. Rakoczy, *Separacja kanoniczna...*, dz. cyt., s. 203.

³¹ Tamże, s. 204.

³² Tamże.

pewnym stopniu zapobiega cierpieniu małżonków wynikającego z powstałego konfliktu, ale jednocześnie daje gwarancję nierozzerwalności małżeństwa, jako czołowej zasady istnienia węzła małżeńskiego. Ta gwarancja widoczna jest w założeniach konstrukcyjnych jak i proceduralnych separacji, gdyż z góry zakłada ona obowiązywalność i ważność małżeństwa (małżonkowie cały czas mają świadomość trwania ich małżeństwa oraz płynących z niego obowiązków), pomimo możliwości opuszczenia przez niewinnego małżonka wspólnoty życia³³. Co więcej, separacja kanoniczna jest również wyznacznikiem zasady nierozzerwalności małżeństwa, z uwagi na fakt, iż w świetle prawa kanonicznego, separacja choć jest stanem niepożądanym przez Kościół katolicki, to jednak może się ona stać swojego rodzaju remedium w sytuacjach występowania poważnej szkody we wspólnocie życia, grożącej zarówno samym małżonkom jak również ich dzieciom. Biorąc powyższe rozważania pod uwagę, należy stwierdzić, iż separacja kanoniczna, pomimo posiadanych cech naruszających koncepcję wspólnoty życia małżonków, w ujęciu zarówno prawa kanonicznego jak i świeckiego uznawana jest za instytucję pomocną w poszanowaniu oraz przestrzeganiu zasady nierozzerwalności małżeństwa, gdyż pomimo występującego w nim kryzysu, dzięki głównemu celowi separacji (którym jest zażegnanie konfliktu małżonków przy jednoczesnym zachowaniu trwałości węzła małżeńskiego), ten sakrament w pełni realizuje swoją pierwotną funkcję, jaką jest dobro zarówno małżonków, ale także ich wspólnego potomstwa.

THE SEPARATION IN THE POLISH CIVIL LAW AND CANON LAW

(Summary)

The article presents the issue of the separation in the Polish civil and canon law. What is more, the article refers to the definition of separation in civil and canon law, what is necessary to explain the main issue of the article. Furthermore, the article describes selected aspects of separation to better understand what the separation's mean in practice for example the problem of the spouse's common apartment during separation. What is more, the article presents the separation in canon law in terms of the principle of the indissolubility of marriage, which is really important in canon law. The separation is an alternative solution to divorce that is why it is increasingly used in practice.

³³ Tamże, s. 205.